

**ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทย
ในศตวรรษที่ 21**

**สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ตุลาคม 2543**

374.9593 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ส 691ย ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21.
กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ สกศ.,
2543.
32 หน้า.
ISBN : 974-241-109-3

1. ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิต 2. การศึกษาตลอด
ชีวิต 3. ชื่อเรื่อง

ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

สิ่งพิมพ์ สกศ. 44 / 005

พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2543

จำนวนพิมพ์ 8,000 เล่ม

จัดพิมพ์และเผยแพร่ สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ถนนสุขุวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 668-7110-24 ต่อ 2532, 2530, 2528
โทรสาร 243-1129
e-mail : media@onec.go.th
<http://www.onec.go.th>
<http://thaiedreform.onec.go.th>

สำนักพิมพ์ บริษัทพิมพ์ดี จำกัด
21/232-4 ซอยคลองใหญ่ ถนนวงแหวน
บางแค กรุงเทพฯ 10600
โทรศัพท์ 803-2694-7
โทรสาร 803-4401

ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทย ในศตวรรษที่ 21

“การศึกษาตลอดชีวิต” เป็นการศึกษาในภาพรวมทั้งหมดที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต

เอกสารฉบับนี้เป็นบทสรุปสาระสำคัญของรายงานวิจัย เรื่อง การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 โดย รศ. ดร. สุมาลี สังข์ศรี อาจารย์ประจำภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา วิเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ ศึกษาแนวทางการดำเนินงานในประเทศที่คัดสรร รวม 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย เกาหลี และญี่ปุ่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมไทย รวมทั้งเป็นการจุดประกายเพื่อให้ทุกส่วนของสังคมได้เกิดแรงจูงใจในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่รักการเรียนรู้ และคนไทยทุกคนมีการศึกษาตลอดชีวิต

จากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ ได้ร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีการสัมมนา เรื่อง **นโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย** เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2543 ณ โรงแรมหลุยส์ แทเวิร์น กรุงเทพมหานคร เพื่อนำเสนอผลการวิจัยให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารในเชิงนโยบายและแผนงานของหน่วยงานการศึกษาโดยตรงทุกระดับและประเภทการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ประมาณ 200 คน ได้ร่วมกันระดมความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพิจารณาเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยอาศัยฐานองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย

สุดท้ายนี้ สำนักงานฯ ขอขอบคุณ รศ. ดร. สุมาลี สังข์ศรี ที่ได้ทุ่มเท และให้ความสำคัญต่อผลงานวิจัยชิ้นนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สารที่นำเสนอในเอกสารฉบับนี้จะเป็นประเด็นให้คนไทยทุกคนได้หยิบยกมาปรึกษาหารือเพื่อร่วมกันสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้บังเกิดขึ้นในสังคมไทย

สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ตุลาคม 2543

บทสรุปผลงานวิจัย การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทย ในศตวรรษที่ 21

ผลงานวิจัยเอกสารเรื่อง “การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งในเชิงทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ จากตำรา เอกสาร ผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งได้ศึกษาแนวการดำเนินงานจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศที่คัดสรรในภูมิภาคต่าง ๆ รวม 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย เกาหลี และญี่ปุ่น พร้อมทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เปรียบเทียบ สรุปบทเรียนที่จะเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทย ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย แล้ววิเคราะห์สิ่งที่ได้จากการศึกษานำเสนอเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทย โดยสรุปสาระสำคัญเป็นลำดับดังนี้

1. ความหมายและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต
2. หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต
3. สรุปบทเรียนการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศที่คัดสรร
4. ข้อเสนอยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตลอดชีวิต
สำหรับประเทศไทย

1. ความหมายและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต

1.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) คำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” นั้น ประกอบไปด้วย คำสำคัญ 3 คำ คือ “Life” หรือ “ชีวิต” ชีวิตของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับปัจจัยหลายด้านทั้งด้านสังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมือง “Lifelong” หรือ “ช่วงชีวิต หรือ ตลอดชีวิต” ช่วงเวลาการดำเนินชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายจะผ่านช่วงวัยต่าง ๆ “Education” หรือ “การศึกษา” คือ กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากจะให้ความหมายโดยวิเคราะห์จากคำที่เป็นองค์ประกอบของ “การศึกษาตลอดชีวิต” แล้ว นักการศึกษาหลายท่านได้วิเคราะห์โดยพิจารณาว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ผสมผสานใน 2 มิติ คือ มิติที่ 1 เป็นการพิจารณาในแนวตั้งว่าการศึกษามีความจำเป็นแก่บุคคลในทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่เฉพาะเมื่อบุคคลอยู่ในวัยเรียนเท่านั้น มิติที่ 2 เป็นการพิจารณาในแนวนอนว่า การศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาหรือการเรียนรู้จึงควรผสมผสานกลมกลืนเข้ากับการดำเนินชีวิต นั่นคือ การผสมผสานระหว่างการศึกษา

ศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม
อัธยาศัย เพื่อช่วยพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้านอย่างสมบูรณ์

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปความหมายของการ
ศึกษาตลอดชีวิตได้ว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” เป็นการศึกษา
ในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การ
ศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่
จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย โดยในแต่ละช่วง
ชีวิตบุคคลอาจได้รับการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลาย
รูปแบบผสมผสานกัน เป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนิน
ชีวิตของบุคคล สัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ
ดำเนินชีวิตทั้งด้านสังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ การ
เมือง ทั้งนี้ เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ ให้มีความรู้
ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต การ
ประกอบอาชีพและการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่
เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต

1.2 การศึกษามีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในทุกช่วงอายุ
เพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อม
อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในสภาวะการณปัจจุบัน ความจำเป็น
ของการศึกษาจะยิ่งดูชัดเจรมากขึ้น เนื่องจากมีความ
เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความ
เป็นอยู่และต่อการดำเนินชีวิต ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้น
นับวันจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น เกินกว่าที่จะ

ใช้ความรู้ที่สะสมมาเมื่อสมัยอยู่ในวัยเรียนมาช่วยได้ การศึกษาที่บุคคลได้รับเมื่ออยู่ในช่วงวัยเรียนนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตเท่านั้น อาจเรียกว่าเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่จะช่วยให้คุณค้นหาความรู้ได้ต่อไป ช่วงชีวิตหลังวัยเรียนเป็นช่วงชีวิตที่ยาวนานกว่าหลายเท่า ประเทศต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการที่ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาตลอดชีวิตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคของความเจริญและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิทยาการและเทคโนโลยี เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ความจำเป็นที่ประเทศต่าง ๆ ต้องนำการศึกษาตลอดชีวิตไปเป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาของประเทศนั้น สามารถสรุปได้ว่ามาจากปัจจัยสำคัญต่อไปนี้ คือ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพการงาน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครอง การเปลี่ยนแปลงทางด้านความเป็นอยู่การดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และข้อจำกัดของการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีผลกระทบต่อเนื่องถึงกันทั่วโลก เพราะฉะนั้น การศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยเตรียมประชาชนให้มีความพร้อม มีภูมิคุ้มกันที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทัน และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

2. หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

แนวคิดและหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตในเชิงทฤษฎี สรุปได้ดังนี้ การศึกษามีความจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การศึกษามีได้สิ้นสุดเมื่อบุคคลจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด ครอบคลุมการศึกษาทุกประเภททุกระดับ การศึกษาตลอดชีวิตเห็นความเสมอภาคความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตควรมีความยืดหยุ่นหลากหลายรูปแบบและวิธีการ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ทุกเวลา ควรสร้างแรงจูงใจให้บุคคลเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ จัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ให้ผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิต ให้อิสระแก่บุคคลในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้สามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตน การศึกษาตลอดชีวิตมุ่งให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพึ่งตนเองได้ สิ่งที่ทำให้บุคคลเรียนรู้ควรสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิต ควรได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมทั้งทักษะในการแสวงหาความรู้ หรือมีเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ต่อไป การศึกษามีได้เกิดขึ้นได้เฉพาะในสถาบันเท่านั้น แต่สามารถเกิดขึ้นได้ที่บ้าน ที่ทำงาน ศาสนสถาน สวนสาธารณะ และในชุมชน เพราะฉะนั้น บ้านและชุมชนจึงเป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิต และที่สำคัญ การ

ศึกษาตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกฝ่ายทุกแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งประชาชนในชุมชน

3. สรุปบทเรียนการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศที่คัดสรร

จากการศึกษาวิเคราะห์การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศที่คัดสรร รวม 6 ประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย เกาหลี และญี่ปุ่น พบประเด็นที่สอดคล้องกันของแทบทุกประเทศ และประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้สำหรับประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

- 1. มีกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต**
แต่ละประเทศให้ความสำคัญต่อการศึกษาดูตลอดชีวิตมาก โดยมีการกำหนดนโยบายของประเทศเกี่ยวกับการศึกษาดูตลอดชีวิตที่ชัดเจน บางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ได้จัดทำเป็นกฎหมายการศึกษาดูตลอดชีวิต ซึ่งสิ่งนี้มีผลอย่างมากในทางปฏิบัติ เพราะก่อนดำเนินการจะมีกรอบยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน
- 2. มีองค์กรรับผิดชอบโดยตรง** ในหลายประเทศหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาดูตลอดชีวิต คือ กระทรวงศึกษาธิการ แต่ในบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น มีหน่วยงานเฉพาะลงไปอีก คือ กรมการศึกษาดูตลอดชีวิต นอกจากนี้ ในแต่ละระดับตามโครงสร้างการบริหารของประเทศยังมีหน่วยงานกลางรับผิดชอบการจัดการศึกษาดูตลอดชีวิตโดยตรงไปจนถึงระดับท้องถิ่น ในระดับท้องถิ่นของ

ประเทศสหราชอาณาจักรมีผู้รับผิดชอบในรูปของคณะกรรมการ เรียกว่า สมัชชาการศึกษาตลอดชีวิต

3. **มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ** ให้แก่มลรัฐหรือภูมิภาค หรือพื้นที่ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานและบริหารจัดการการศึกษาตลอดชีวิต
4. **มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ** เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการปรับเปลี่ยนความเข้าใจและเจตคติ
5. **มีการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยี** เช่น จัดสร้างโครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศระดับชาติ สร้างศูนย์สื่อลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้ เพราะแต่ละประเทศตระหนักว่าสื่อและเทคโนโลยีจะเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการศึกษาย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้
6. **มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ** ในชุมชนและเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาให้ชุมชนต่าง ๆ หรือเมืองต่าง ๆ กลายเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ และเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในชุมชน
7. **เห็นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย** (ทุกประเทศถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญมากสำหรับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต) โดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้ทุกฝ่ายในชุมชนทั้งสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานรัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น

สถานประกอบการ สถานธุรกิจ และประชาชน ร่วมกัน
วางแผน ร่วมกันดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

8. **ให้ความสำคัญแก่บ้าน**ในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งแรกของบุคคลและเป็นแหล่งที่จะช่วยส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตได้ตลอดไป หลายประเทศมุ่งพัฒนาพ่อแม่ผู้ปกครองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
9. **ให้ความสำคัญแก่สถานประกอบการ**ในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญที่จะช่วยให้โอกาสทางการศึกษาแก่แรงงาน ในหลายประเทศ สถานประกอบการช่วยจัดการศึกษาตลอดชีวิตในหลายลักษณะ เช่น จัดการศึกษาเอง ร่วมกับสถาบันการศึกษาจัดการศึกษา ให้ทุนสนับสนุนเรื่องเวลาให้แรงงานได้แบ่งเวลามาศึกษา เป็นต้น
10. **จัดหามาตรการที่หลากหลาย**ที่จะรณรงค์ให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้าสู่การเรียนรู้ได้มากขึ้น มาตรการที่ใช้ได้แก่
 - การจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้อยู่ในท้องถิ่นใกล้ตัว และให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย
 - ปรับระเบียบกฎเกณฑ์ของสถาบันการศึกษาให้ยืดหยุ่น ไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อประชาชนที่จะเข้าสู่การศึกษา
 - จัดการศึกษาที่หลากหลายทั้งในแง่ของเนื้อหา วิธีการเรียน เวลาเรียน เพื่อให้ประชาชนเลือกได้

- มีการแนะแนว การให้ข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ โดยจัดเป็นเครือข่ายการแนะแนวที่ประชาชนจะเข้าถึงได้ทุกเวลา ทุกพื้นที่
- มีการสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษาหลากหลายรูปแบบ
- มีการประกาศเกียรติคุณแก่สถานศึกษาหรือแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถทำให้จำนวนผู้เข้าศึกษาเพิ่มขึ้น
- ให้การศึกษาทั้ง 3 ประเภท คือ การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถเชื่อมโยงเทียบโอนกันได้
- ให้มีการเรียนแบบสะสมหน่วยกิตได้ตลอดชีวิต

11. **มีการจัดระบบงบประมาณและเงินทุน** เพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตหลายรูปแบบ เช่น

- การเปิดบัญชีการเรียนรู้ส่วนบุคคล
- การจัดทำคูปองการศึกษา
- การลดภาษีวัสดุอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีที่ใช้เพื่อการศึกษา
- การลดภาษีแก่สถานประกอบการที่จัดการศึกษาแก่แรงงาน
- การลดภาษีแก่ประชาชนในค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

4. ข้อเสนอยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศที่คัดสรรแล้วนำมาพิจารณาประกอบกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมของไทย ขอเสนอยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของไทย ดังนี้

1. กำหนดนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตที่ชัดเจนหรือออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต ประเทศไทยควรกำหนดให้การศึกษาดูแลตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ ดังนั้น จึงควรกำหนดนโยบายหรือออกกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมหลักการ วิสัยทัศน์ ยุทธ-ศาสตร์ และแนวปฏิบัติการศึกษาดูแลตลอดชีวิต
2. กำหนดองค์การรับผิดชอบ ถึงแม้การศึกษาดูแลตลอดชีวิตจะเป็นงานที่ทุกฝ่ายต้องร่วมแรงร่วมใจ แต่ก็จำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางรับผิดชอบดูแลโดยตรง เพื่อทำหน้าที่ประสานและส่งเสริมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาดูแลตลอดชีวิต ควรจะมีหน่วยงานกลางนี้ในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น ในแต่ละระดับอาจมีกรรมการที่ปรึกษา การบริหารงานเน้นการกระจายอำนาจ
3. ทรนรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ ปรับเปลี่ยนความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษาดูแลตลอดชีวิตแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ

ทั้งฝ่ายผู้จัดการศึกษาและประชาชนผู้รับบริการการศึกษา โดยเฉพาะประชาชนกลุ่มเป้าหมาย นอกจากจะมีการสร้างความรู้ความเข้าใจแล้ว ยังต้องมีการกระตุ้นสร้างแรงจูงใจ ใฝ่รู้ มีหน่วยให้ข้อมูล ให้คำแนะนำบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนสนใจใฝ่ศึกษาอย่างต่อเนื่องและตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

4. **บทบาทการจัดการศึกษาทุกประเภท**ให้เอื้อต่อการศึกษาตลอดชีวิต จัดการศึกษาทุกประเภทให้หลากหลาย ยืดหยุ่น และเปิดกว้างแก่ประชาชนทั่วไป

- ปฏิรูปการจัดการศึกษาทั้งระบบ คือ ทั้งด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ให้เอื้อต่อหลักการการศึกษาตลอดชีวิต
- จัดการศึกษาให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของประชาชน ให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวก เรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีความสุขในการเรียนรู้ และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน
- การศึกษาในระบบ ควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และเปิดกว้างสำหรับประชาชนทั่วไปมากขึ้น
- การศึกษานอกระบบ ซึ่งมีความยืดหยุ่นอยู่แล้ว ควรจัดให้หลากหลาย สนองความต้องการนำไปปฏิบัติได้และทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

- การศึกษาตามอัธยาศัย (ซึ่งปัจจุบันยังได้รับการเอาใจใส่ไม่น้อยทั้ง ๆ ที่เป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตของบุคคลมากที่สุด) ควรหามาตรการให้มีกิจกรรม วิธีการที่หลากหลายและกว้างขวางแพร่หลายสู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น

5. **จัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติสำหรับการเชื่อมโยงการศึกษาทุกประเภท** และให้มีการสะสมหน่วยกิตได้เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ควรมีการจัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนทั้งภายในการศึกษาประเภทเดียวกันและระหว่างการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาตามอัธยาศัย ควรมีแนวในการเทียบเป็นหน่วยกิตได้ นอกจากนี้ ควรหาแนวทางสำหรับการเรียนแบบสะสมหน่วยกิตได้ตลอดชีวิต
6. **พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้** พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบให้เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ แหล่งที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีได้หลากหลาย ได้แก่ ศาสนสถาน ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน สวนสาธารณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ ฯลฯ แหล่งการเรียนรู้ควรมีมาตรฐานและได้รับการยอมรับในการให้การศึกษาให้ความรู้

7. **รณรงค์สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย** ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ให้ทุกฝ่ายมีความรู้สึกว่าเป็นความรับผิดชอบของตน โดยอาจเริ่มจากภายในแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่น ให้ร่วมกันวางแผน ร่วมจัดหาทรัพยากร ร่วมจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้สนองความต้องการของคนในชุมชน อาจอาศัยบุคลากรของท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงาน เช่น กรรมการหมู่บ้าน ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล
8. **จัดสร้างระบบสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ** เพื่อเอื้อให้ประชาชนได้รับการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง สะดวก สามารถศึกษาได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่เมื่อต้องการหรือมีความพร้อม เช่น สร้างศูนย์สื่อ พัฒนาเครือข่ายสารสนเทศในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น รวมทั้งมีการให้ความรู้และฝึกทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีแก่ทั้งผู้จัดบริการการศึกษาและประชาชนผู้รับบริการ
9. **พัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต** ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ให้รู้บทบาทและสามารถดำเนินบทบาทของตนในการจัดและส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างเต็มที่ บุคลากรนี้ครอบคลุมบุคคลหลากหลายกลุ่ม ตั้งแต่ครู อาจารย์ นักการศึกษา บุคลากรของแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครอง

10. **หามาตรการในการจัดหา ระดมทุน และจัดสรรเงิน**
ทุนในการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งในส่วนของผู้
จัดบริการการศึกษาและประชาชนผู้รับบริการ โดยเฉพาะ
ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

สรุปผลการประชุมสัมมนา นโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย

จากรายงานผลการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ ร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
จัดการสัมมนาขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและ
ปฏิบัติ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้สนใจได้ร่วมกันระดมความ
คิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
ผลการประชุมสัมมนาสรุปได้ดังนี้

1. เป้าหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตของไทยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชน
ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นการศึกษาที่ผสม
กลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาบุคคลในทุกช่วง
อายุทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้เป็นผู้มี
คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ให้มีความ
รู้พื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ
ให้มีความรู้และทักษะในการคิดวิเคราะห์ การปรับตัวเข้ากับ
สถานการณ์ต่าง ๆ การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีความ
สามารถในการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง
เลือกรับความรู้ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่าง
เหมาะสม ปรับตัว ดูแลสุขภาพที่ถูกต้องและพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตของตนเองได้ในทุกช่วงชีวิต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยรวม

2. ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตลอดชีวิต

2.1 กำหนดนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตที่ชัดเจน หรือ ออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต

- ประเทศไทยควรกำหนดให้การศึกษาตลอดชีวิต เป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ (มาตรา 8 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)
- นโยบายการศึกษาตลอดชีวิต จะต้องครอบคลุม หลักการ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และ แนวปฏิบัติการศึกษาตลอดชีวิต
- กำหนดปรัชญาการศึกษาของไทย มุ่งสร้างเสริม ผู้เรียนทั้งในด้านภูมิปัญญา และภูมิธรรม
- นโยบายการศึกษาตลอดชีวิต เน้นการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ธรรมชาติของบุคคล/องค์กร ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- เตรียมการจัดทำกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

- การกำหนดนโยบายการศึกษาตลอดชีวิต ควรจะต้องปรึกษาหารือกับตัวแทนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะทุกคน ทุกองค์กรต้องมีส่วนร่วม ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญ
- ควรทำประชาพิจารณ์แนวนโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.2 องค์กรรับผิดชอบ

- ควรมีองค์กรหลักระดับชาติและระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ทั้งในเชิงข้อมูล สารสนเทศ วิชาการ การแนะแนว และคำปรึกษาต่าง ๆ
- โครงสร้างขององค์กรควรเป็นรูปแบบคณะกรรมการ พหุภาคี ประกอบด้วย ประชาชน ภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชน โดยให้ตัวแทนองค์กรประสานและเชื่อมโยงแหล่งความรู้ในชุมชน บ้าน โรงเรียน ศาสนสถาน เข้ามามีส่วนร่วม ในส่วนรัฐควรมีตัวแทนจากผู้จัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ ฝ่ายเอกชนก็ควรมีผู้แทนร่วมจัดการศึกษาด้วย
- จัดตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาตลอดชีวิตแห่งชาติ” โดยถือเป็นองค์กรหลักหนึ่งตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การจัดการศึกษาแห่งชาติมีเอกภาพ

2.3 สร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การศึกษาตลอดชีวิต ให้แก่สังคม

- ปรับเปลี่ยนเจตคติทางการศึกษาของผู้ให้และผู้รับในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมใหม่ โดยการให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต
- ส่งเสริมให้ตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยใช้ภูมิปัญญาชุมชน เพื่อชุมชนเกิดการเรียนรู้ และสร้างแหล่งความรู้ซึ่งมีสื่อที่หลากหลาย เพื่อการถ่ายทอดความรู้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต
- ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ให้บุคคลและชุมชนเข้าใจความหมายที่แท้จริง และความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาศัยสื่อมวลชนเป็นผู้ส่งสารไปถึงประชาชนทุกพื้นที่ โดยทั้งประชาชน หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันทำงานประชาสัมพันธ์

- ภายใน 1 ปี จัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์การศึกษาตลอดชีวิตในระดับชาติ
- จัดสัมมนาพร้อมทั้งองค์กรหลัก เพื่อร่วมมือกันจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เรียงความ ประกวด คำขวัญ และงานศิลปะภาพวาดต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สร้างความเข้าใจชัดเจน เรื่องการศึกษาตลอดชีวิต
- สร้างระบบจูงใจผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน โดยการประกาศเกียรติคุณยกย่องและการส่งเสริมให้ก้าวหน้าในวิชาชีพและอาชีพ

2.4 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

- เห็นความเข้มแข็งของชุมชน ครอบครัว สถาบันประกอบการ ให้ร่วมกันจัดการศึกษาครบวงจร ทั้งรูปแบบ เนื้อหา หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับความต้องการการเรียนรู้ของชุมชนนั้น ๆ จนถึงพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน ตามกรอบของพระราช-บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- ส่งเสริมให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูเด็กได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอบ

รมเลี้ยงดูเด็กให้มีคุณภาพเต็มตามศักยภาพ
และเป็นประชากรที่มีคุณภาพ

- สร้างความเข้มแข็งให้องค์กรท้องถิ่น ชุมชน สถาบันครอบครัว สถานประกอบการ รวมทั้งใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาครบวงจร ทั้งรูปแบบและเนื้อหาให้สอดคล้องกับชีวิต
- ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเครือข่ายบุคคลและองค์กรที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพตลอดชีวิต
- ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เข้ามีความรู้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาความร่วมมือในลักษณะไตรภาคี คือ รัฐ ภาคเอกชน และผู้เรียน เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาตลอดชีวิต
- สนับสนุนให้สื่อมวลชนใช้สื่อทุกประเภททำงานประชาสัมพันธ์และการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

2.5 จัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเข้าถึงได้ง่าย

- จัดการศึกษาโดยยึดชุมชนเป็นฐาน มีสาระเนื้อหาวิชาหลากหลาย มีเรื่องที่คุณเรียนในชุมชนต้องการจะเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่คนในชุมชนควรได้เรียนรู้ เพื่อสืบสานต่อ และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
- การเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ต้องปรับกฎเกณฑ์เปิดเชื่อมโยงถึงกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกเรียนได้ตามความต้องการ โดยเฉพาะสถานศึกษาในระบบ ต้องจัดให้เป็นระบบเปิดมากขึ้น เพื่อให้ชุมชนใช้อาคารสถานที่และสื่อการเรียนรู้อย่างสะดวกและคุ้มค่า
- ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งด้านการวางแผนและสนับสนุน การกำกับดูแลและการประเมินผล

2.6 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และสร้างเครือข่าย

- จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยอิงกับชุมชนและแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม ฝึกอบรมผู้สอนและอาสาสมัครของแหล่งการเรียนรู้หรือครูเกษียณอายุให้มีความรู้เพียงพอ พร้อมทั้งจะให้บริการ

- จัดสร้างแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม และเชื่อมโยงโดยศูนย์เครือข่ายในทุกระดับการศึกษา
- ขจัดอุปสรรคของการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ประชาชนต้องเข้าไปเรียนรู้ในสถานศึกษา และห้องสมุดได้สะดวก ขยายเวลาบริการของห้องสมุด

2.7 พัฒนาสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษา

- ศึกษาวิจัยหารูปแบบที่เหมาะสมของสื่อการเรียนการสอน
- ศึกษาวิจัยและพัฒนาสื่อให้เหมาะกับวัย ท้องถิ่น ตามสภาพจริง เน้นการสร้างสื่อ ฝึกทักษะให้ผู้เรียนสามารถฝึกและวัดผลประเมินผลเพื่อรู้สมรรถนะได้ด้วยตนเอง
- กำหนดนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหมวด 9 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- กำหนดทิศทางพัฒนาสื่อและบทบาทสื่อให้ชัดเจน เพื่อมุ่งสู่การศึกษาตลอดชีวิต
- กำหนดให้สื่อมวลชนเห็นการปลูกกระแสความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- จัดทำโครงข่ายสื่อเชื่อมโยงความรู้ระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น ให้ทุกแห่งมีหอกระจายข่าวหรือมีวิทยุชุมชน และสนับสนุนอย่างจริงจัง

จึงให้ใช้สื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- ออกมาตรการประกันคุณภาพการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- ให้มีองค์กรดูแลและจัดการวางระบบข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเชื่อมโยงสารสนเทศจากหลากหลายหน่วยงาน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.8 การพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

- ให้สถาบันผลิตครูเห็นการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้ที่จะเป็นครูได้เข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้คนทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต
- เน้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญแก่การสอนวิธีการเรียนรู้และค้นคว้าให้ผู้เรียนจะได้รู้วิธีการหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท
- สร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ใช้เวลาว่างอดุทิศตนเป็นครูในครอบครัวและชุมชน
- จัดกระบวนการให้รางวัลผู้ใช้ภูมิปัญญาเพื่อชุมชน หรือผู้ที่จัดสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาตนเองใน 3 ด้าน คือ สวัสดิการ เงินเดือน และค่าตอบแทน ให้คุ้มค่ากับคุณค่าความเป็น “ครู” ให้ถือเป็นสิทธิและหน้าที่ที่ต้องพัฒนาศักยภาพตนเอง ข้อสำคัญต้องเริ่มต้นด้วยการคัดคนที่มีคุณภาพไปเรียนครู ให้ได้นักศึกษาครูที่มีคุณภาพ เพื่อไปเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้านแก่นักเรียน
- พัฒนาทรัพยากรบุคคลในสถานประกอบการ โดยยึดหลักการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาในการทำงาน
- มุ่งสร้างและพัฒนาคนเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น และคนรุ่นใหม่ที่ยุติธรรมตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่รู้รักการอ่าน
- บุคลากรที่จัดการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตอย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้สำเร็จ

2.9 ปฏิรูปเนื้อหาหลักสูตร

- เน้นการใช้ทักษะภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยีอย่างถูกต้องในประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกอาชีพ
- ปลุกฝังความรักชาติ หวงแหนชาติ อบรมศีลธรรมและจริยธรรมประชาชนทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่มีปัญหาการสื่อสารภาษาไทย
- ฝึกทักษะพื้นฐาน ได้แก่ การคิด การฟัง พูด อ่าน เขียน ให้ถึงระดับการวิเคราะห์และรู้จักเลือกใช้
ข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ การมีทักษะพื้นฐานที่ดี จะทำให้เกิดความตระหนักในเรื่องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
- ควรกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นกำหนดหลักสูตรตามความต้องการและ/หรือตามสภาพปัญหาของชุมชน
- ในอนาคต ภายใน 15 ปี ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรแบบเปิดกว้างใน 4 ลักษณะดังนี้ คือ หลักสูตรการศึกษา
1) อย่างเป็นระบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน 2) จาก การ อบรมสัมมนา 3) จากการศึกษาดูงาน

และ 4) จากประสบการณ์ (การทำงาน) โดยในแต่ละหลักสูตรสามารถสะสมเป็นหน่วยกิตเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

- ควรพัฒนาหลักสูตรในปริมาณที่มาก และสร้างหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องให้มากขึ้น
- ปฏิรูปเนื้อหาหลักสูตรให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2.10 ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

- ผู้จัดการศึกษาควรกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียน และเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
- กระบวนการเรียนการสอนต้องทำให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล เห็นทักษะในการแสวงหาความรู้ ให้เรียนรู้เรื่องของตนเองและเรื่องใกล้ตัวเป็นหลัก เรื่องใกล้ตัวเป็นรอง ให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ได้
- การเรียนรู้ควรมุ่งให้เด็กได้เรียนรู้จากของจริงและสภาพที่เป็นจริงหรือนอกสถานที่มากขึ้น

2.11 การวัดผล ประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียนรู้อ การสะสมหน่วยกิต

- การวัดผล ไม่ควรเห็นเฉพาะความรู้ความจำ แต่ประเมินจากผลงานที่ปฏิบัติจริง และ/หรือ จากประสบการณ์ตรงของผู้รับการประเมิน
- กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการวัดผล ประเมินผล เพื่อการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์
- ให้มีการจัดตั้งสำนักมาตรฐานและเทียบโอน ออกใบรับรองเทียบระดับความรู้ความสามารถในงาน
- จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เป็นงานประจำปีที่จัดขึ้นเกือบทั่วประเทศ ความร่วมมือกันระหว่างองค์กรที่รับผิดชอบด้านการศึกษา เขตพื้นที่ ชุมชน และเอกชน กิจกรรมประกอบด้วย การแนะแนว การประชาสัมพันธ์ นิทรรศการ และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อประชาชน

2.12 การประกันคุณภาพ

- ต้องเชื่อมโยงมาตรฐานเข้ากับผลตอบแทนที่ได้จากการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- มาตรฐานของงานกำหนดคุณภาพคนและความเชี่ยวชาญในอาชีพ ไม่จำเป็นต้องวัดที่ระดับการศึกษา

2.13 การให้ข้อมูลสารสนเทศ และการให้คำปรึกษา

- กระตุ้นให้บุคคลสามารถรับหรือเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย
- จัดตั้งศูนย์แนะแนวการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบที่หลากหลาย

2.14 การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

- สำรวจความต้องการ/ลักษณะที่พึงประสงค์ของชุมชน สถานประกอบการ วิจัยและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำวิจัย
- วิจัยสื่อภูมิปัญญา ศาสนา วัฒนธรรม และการดูแลสุขภาพ ฯลฯ เพื่อให้ได้รูปแบบเชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับการการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.15 ปรับระบบการสนับสนุนงบประมาณ จัดตั้งกองทุน

ทุน

- ควรมีระเบียบและกฎหมายกองทุนเพื่อการศึกษาดูตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อจูงใจให้ชุมชนร่วมลงทุน
- ให้มีการสนับสนุนงบประมาณและปัจจัยอื่น ๆ ด้วยการบริจาค เพื่อสร้างจิตสำนึกให้

ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการ
ศึกษา

2.16 จัดทำโครงการนำร่องจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน
ชุมชนอย่างมีระบบ ติดตามผล ประเมินผล และเผยแพร่ผล

ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

1. รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทย
ในศตวรรษที่ 21 (กันยายน 2542 – เมษายน 2543)

ผู้วิจัย

รศ. ดร. สุมาลี สังข์ศรี

อาจารย์ประจำสาขาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2. รายงานสรุปการสัมมนา นโยบายส่งเสริมการศึกษา
ตลอดชีวิต

ผู้สรุปและเรียบเรียง

นางสาวกุลวิตรา ภั้งคานนท์

นางสาวกอบสุข อັตถิ

นักวิชาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร. รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ผู้วิจัย

รศ. ดร. สุมาลี สังข์ศรี อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ข้าราชการใน สทศช.

นางสาวกุลวิตรา	ภังคานนท์	นางสุชาดา	ไชยรัตน์
นางสาวอมรา	รสสุข	นางสาวกอบสุข	อัติถิ
นางสาวสุชาร์ตน์	ทับทิมจรรยา	นางสาวสุมาลี	ไพรัตน์ดาสกุล

ผู้สรุปและเรียบเรียง

นางสาวกุลวิตรา	ภังคานนท์
นางสาวกอบสุข	อัติถิ

หน่วยงานรับผิดชอบ

สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
E-mail Address : media@onec.go.th